

Avizul Comitetului Regiunilor privind multilingvismul

(2008/C 257/06)

COMITETUL REGIUNILOR

- relevă faptul că, în toată Uniunea Europeană, nivelele local și regional au responsabilități esențiale în materie de protejare și promovare a diversității lingvistice. Acestea ocupă o poziție privilegiată în realizarea un parteneriat constructiv împreună cu instituțiile care se ocupă de formare lingvistică, în vederea elaborării unor cursuri de instruire și de formare profesională adaptate nevoilor și exigențelor locale specifice;
- consideră că, dat fiind caracterul esențial al diversității lingvistice în Uniunea Europeană, construirea unei societăți multilingve ar trebui, prin urmare, să fie abordată din perspectiva maximizării efectelor pozitive ale diversității și a minimalizării celor negative;
- consideră că, păstrându-și limba sau limbile de origine ca un element de identificare a propriului fond cultural, fiecare cetățean al UE trebuie să-și însușească, pe parcursul vieții, în plus față de limba maternă, la nivel activ și pasiv, o a doua limbă comună și o a treia (limbă de adopție), care va fi aleasă în funcție de afinitățile culturale sau de exigențele de mobilitate socială și economică din țara sau regiunea de origine;
- observă că, în vederea atingerii obiectivului „limbă maternă + două limbi străine”, trebuie să i se acorde un rol de frunte nivelului regional, în special în realizarea programelor educative;
- propune ca toate regiunile să fie încurajate să instituie propriul forum local pentru multilingvism, care să monitorizeze tendințele locale de natură socială, economică și educațională și care să propună măsuri de sensibilizare și motivare a populației pentru studierea pe tot parcursul vieții, după formula „limbă maternă + două limbi străine”.

Raportor: dl Roberto PELLA (IT/PPE) Membru al Consiliului provinciei Biella, viceprimar al localității Valdengo

RECOMANDĂRI POLITICE

COMITETUL REGIUNILOR

1. felicită Comisia Europeană pentru impulsul puternic dat temei multilingvistului, prin instituirea, la 1 ianuarie 2007, a unui veritabil portofoliu tematic, încredințat comisarului Leonard Orban. Având în vedere importanța acestui portofoliu și provocările pe care el le implică, acesta ar trebui consolidat, pentru a se putea dezvolta și pentru a-și putea îndeplini în mod eficient obiectivele care i-au fost încredințate;

2. reafirmă prioritatea acordată temei multilingvistului în agenda politică europeană, prioritate care traversează toate domeniile de intervenție ale vieții sociale, economice și culturale europene;

3. împărtășește tipul de abordare lansat de comisarul Orban, pentru care fenomenul multilingvistului trebuie să servească unei integrări europene mai puternice și întăririi dialogului dintre culturi;

4. dat fiind caracterul esențial al diversității lingvistice în Uniunea Europeană, construirea unei societăți multilingve ar trebui, prin urmare, să fie abordată din perspectiva maximizării efectelor pozitive ale diversității și a minimalizării celor negative, pentru a evita utilizarea exclusiv instrumentală a acestei diversități;

5. ia notă de analiza realizată de grupul la nivel înalt privind multilingvistul, creat în 2005, și împărtășește principalele concluzii, care pot fi rezumate astfel:

— este necesară intensificarea procesului de sensibilizare, mai ales prin campanii de informare destinate părinților, tinerilor și organizațiilor active în domeniul educației și culturii;

— sunt necesare acțiuni de întărire a motivației pentru învățarea de noi limbi, mai ales prin activități din afara programei școlare, activități ludice și informale;

— trebuie acordată o mai mare importanță potențialului cultural și lingvistic al imigranților, astfel atingându-se atât obiectivul de a-i integra pe imigranți în societatea-gazdă, cât și de a le facilita, prin intermediul multilingvistului, realizarea deplină a propriului lor potențial;

— trebuie extinsă acțiunea europeană în favoarea multilingvistului și la limbile vorbite în țările terțe, în vederea exploatarea la maxim a competitivității europene;

6. ia notă de rezultatul consultării online din septembrie 2007, care sintetizează următoarele puncte-cheie ale acțiunii privind multilingvistul:

— învățarea limbilor reprezintă un element esențial pentru menținerea sau creșterea șanselor de a găsi un loc de muncă;

— cea mai bună metodă de motivare în învățarea mai multor limbi constă într-un proces educativ precoce și în încurajarea stagiilor de studii și a perioadelor de muncă în străinătate;

— în vederea optimizării eficienței metodelor de învățare, este necesară evidențierea metodelor atipice de transmitere a competențelor lingvistice, care țin cont de nevoile individului;

— o mai bună cunoaștere a culturii aflate „în spatele” limbii de învățat (sau care urmează a fi utilizată) asigură cel mai mare respect pentru diversele limbi vorbite la nivel local, național și european;

— limba are un impact important asupra contextului economic, în măsura în care este mai ușor să faci afaceri cu o firmă străină dacă cunoști limba țării în care aceasta este situată;

— o măsură potrivită pentru creșterea competențelor lingvistice în mediul profesional este promovarea cursurilor de limbi în întreprinderi, cu condiția ca acest lucru să fie realizabil în cazurile respective;

— utilizarea unui mai mare număr de limbi oficiale în activitățile Uniunii Europene și creșterea costurilor corespunzătoare sunt de preferat, în vederea dezvoltării receptivității la multilingvistism a instituțiilor;

7. reliefează și își însușește propunerile formulate de grupul de intelectuali pentru dialogul intercultural, constituit la inițiativa Comisiei Europene și prezidat de dl Amin Maalouf, și subliniază în special:

— faptul că, în relațiile bilaterale dintre popoarele Uniunii Europene, ar trebui să se prefere utilizarea limbilor acestor popoare;

— importanța, pentru Uniunea Europeană, a promovării ideii de limbă personală adoptivă;

8. reafirmă ideea promovării și prezervării diversității culturale și lingvistice, considerată drept prioritate esențială. În cadrul Uniunii Europene, prin diversitate lingvistică se vor înțelege cunoașterea și utilizarea:

— limbilor oficiale ale UE;

— limbilor oficiale ale statelor membre ale UE;

— limbilor minoritare vorbite în statele membre ale UE, dar care nu sunt recunoscute ca limbi oficiale.

Uniunea și statele sale membre vor promova diversitatea lingvistică în domeniile lor de acțiune respective;

9. în toată Uniunea Europeană, nivelele local și regional au responsabilități în materie de protejare și promovare a diversității lingvistice. La acest nivel se găsesc și competențele din domeniul educației, al formării profesionale și al educației pentru adulți. Nivelul acesta reprezintă o componentă a parteneriatului social și coordonează creșterea și dezvoltarea în plan regional și local;

10. în contextul unei formări profesionale de tipul învățării permanente, noțiunile de „cunoaștere” și „învățare” capătă importante conotații și din cauză că piața muncii cu multiplele ei posibilități impune competențe lingvistice crescânde;

11. regiunile și colectivitățile locale ocupă o poziție privilegiată în realizarea unui parteneriat constructiv împreună cu instituțiile care se ocupă de formarea lingvistică, în vederea elaborării unor cursuri de instruire și de formare profesională adaptate nevoilor și exigențelor locale specifice;

12. consideră, prin urmare, că autoritățile regionale și locale sunt cele mai îndreptățite să răspundă necesităților lingvistice locale, fără a afecta sprijinul pe care acestea le pot primi din partea autorităților centrale/naționale.

Observații generale

13. Comitetul este de părere că Europa ar trebui să-și bazeze coeziunea socială și economică pe valorificarea oportunităților legate de mobilitate, globalizare, de cultura europeană și de sentimentul apartenenței la cetățenia europeană;

14. acest proces este realizabil în special dacă sunt eliminate obstacolele de tip lingvistic cu care se confruntă statele și persoanele, și anume:

- a) cunoașterea limbilor străine contribuie semnificativ la mobilitatea profesională, educațională, culturală și personală; Uniunea Europeană nu va deveni niciodată o veritabilă Uniune dacă cetățenii ei nu vor reuși să atingă un nivel mai ridicat de mobilitate pe plan intern;
- b) cunoașterea limbilor permite îmbunătățirea semnificativă a competitivității, în măsura în care face posibil contactul cu noi interlocutori, schimbul de experiențe, vânzarea de produse și prestarea de servicii. Globalizarea permite deschiderea pieței comerciale și pieței forței de muncă. Cunoașterea limbilor reprezintă una dintre condițiile necesare pentru stabilirea și dezvoltarea unor raporturi de parteneriat cu alte state sau întreprinderi, pentru a se putea profita astfel de șansa oferită de globalizare;
- c) limba reprezintă expresia cea mai directă a culturii și contribuie la ameliorarea comunicării dintre cetățenii europeni. *Cultura europeană* nu se poate fonda pe acceptarea și pe instaurarea pasivă a unui mozaic de culturi ale statelor membre (societate multiculturală), ci dimpotrivă, ea se consolidează prin confruntarea amplă a cetățenilor aparținând diferitelor

culturi și prin afirmarea importanței diversității și identității culturale (societate interculturală);

- d) acțiunea de promovare a cetățeniei active, a coparticipării de tip instituțional a regiunilor, a consultării și contactului dintre cetățeni, fără a uita de integrarea socială, este necesară pentru asigurarea unei mai mari eficiențe a acțiunilor legislative europene, care trebuie sprijinite și împărțite într-o măsură din ce în ce mai mare de regiuni și de fiecare cetățean. Prin urmare, este necesar ca Uniunea Europeană să se exprime în limba cetățenilor săi în documentele sale și în relațiile sale interinstituționale și externe, pentru ca acestea să poată fi înțelese, astfel încât instituțiile de la nivel local (autoritățile locale și regionale) să poată interacționa, pentru ca cetățenii să poată înțelege mesajul, să ia parte la viața europeană și, în sfârșit, să joace rolul de cutie de rezonanță pentru obiectivele strategice propuse;

15. Comitetul consideră că, în domeniul multilingvistului, Comisia trebuie să acorde atenție metodei deschise de coordonare, implicând nu numai nivelul administrativ național, ci și cele locale și regionale, deoarece acestea din urmă adeseori răspund de punerea în practică pe teren a diferitelor măsuri;

16. în acest context, trebuie atrasă atenția și asupra respectului și demnității limbilor neoficiale vorbite de grupuri minoritare, care reprezintă, la fel ca limbile oficiale, un element constitutiv al diversității culturii teritoriului respectiv și care trebuie să se bucure de atenția programelor europene de incluziune.

Mesaje și acțiuni-cheie

17. Comitetul consideră că este important ca obiectivul „limbă maternă + două limbi străine” să devină obiectiv strategic al politicii europene în domeniul multilingvistului;

18. păstrându-și limba sau limbile de origine ca un element de identificare a propriului fond cultural, fiecare cetățean al UE ar trebui să-și însușească pe parcursul vieții, în plus față de limba maternă, o a doua limbă comună (la nivel activ și pasiv) și o a treia (limbă de adopție). Aceasta din urmă va fi aleasă în funcție de afinitățile culturale sau de exigențele de mobilitate socială și economică din țara/regiunea de origine;

19. limba de adopție nu trebuie aleasă doar dintre limbile considerate oficiale de către UE, ci și dintre idiomurile minore pe plan european și, mai ales, dintre idiomurile extracomunitare care reprezintă oportunități culturale, economice și sociale importante pentru dezvoltarea competitivității europene;

20. Comitetul propune ca următoarele mesaje-cheie prioritare să fie adoptate în cadrul politicii europene privind multilingvistul și să fie concretizate în acțiuni operative care să motiveze populația, să păstreze diversitatea și să plaseze instituțiile locale și regionale într-o poziție centrală în ceea ce privește alegerea parcursurilor educative.

Parteneriatul teritorial

21. Rolul autorităților locale și regionale este unul fundamental, și aceasta nu doar în virtutea faptului că multe dintre acestea dispun de competențe politice și administrative în domeniul învățământului, ci și pentru că sunt capabile să monitorizeze mai bine situația multilingvismului cetățenilor și să îi urmărească evoluția în contextul aplicării directivelor și programelor comunitare. Într-adevăr, nivelul regional și local este cel la care se apreciază competențele dobândite și practicile aplicate, care, odată analizate, oferă puternice impulsuri acțiunii politice europene;

22. în vederea realizării obiectivului „limbă maternă + două limbi străine”, nivelului regional trebuie să i se acorde un rol de frunte, în special în realizarea programelor educative;

23. în cadrul aceleiași țări, regiunile pot avea caracteristici istorice, civice, culturale, sociale și economice diferite;

24. va trebui încurajată diversitatea teritorială, mai precis trebuie ca regiunilor să li se solicite să ofere cursuri de învățare a limbilor străine, pe baza studiilor, cercetărilor și anchetelor întreprinse de colectivitățile locale și regionale referitoare la tradiția culturală, la dorințele publicului larg, la cerințele și perspectivele economico-sociale ale regiunii;

25. aceasta ar permite deci monitorizarea concordanței dintre necesitățile locale și programele educaționale desfășurate și modificarea, prin utilizarea flexibilității de care se bucură autonomia locală și regională, a inițiativelor educaționale care nu au produs rezultatele așteptate;

26. limba de adopție va trebui aleasă în mod liber. În cazul în care un stat membru are mai multe limbi oficiale UE, ar trebui încurajată și învățarea celeilalte sau a celorlalte limbi;

27. Comitetul consideră că politica de multilingvism trebuie să includă și o perspectivă externă. Promovarea limbilor europene în afara Uniunii prezintă interes atât în plan cultural, cât și economic. În același sens, Uniunea trebuie să își dovedească deschiderea pentru limbile țărilor terțe, cum ar fi chineza, araba, hindi, rusa etc.;

28. prin urmare, se propune ca toate regiunile să fie încurajate să instituie propriul forum local pentru multilingvism, care să monitorizeze tendințele locale de natură socială, economică și educațională și care să propună măsuri de sensibilizare și motivare a populației pentru învățarea pe tot parcursul vieții, după formula „limbă maternă + două limbi străine”;

29. pe de altă parte, un sprijin puternic va trebui acordat programelor de integrare a migranților. Va trebui încurajată și promovată cunoașterea limbii adecvate, de care acești cetățeni și copiii lor au nevoie pentru a-și dezvolta potențialul în societatea europeană, garantându-se totodată respectarea dreptului acestora

de a-și păstra limba maternă. Una din limbile pe care aceștia ar trebui să o învețe și să și-o însușească ar fi limba oficială vorbită în teritoriul/statul membru de reședință, precum și cealaltă (sau celelalte) limbi oficiale ale teritoriilor sau regiunilor care au o astfel de limbă sau astfel de limbi, în conformitate cu normele constituționale ale statului membru respectiv;

30. în concluzie, instituțiile locale, regionale și naționale vor trebui să încurajeze adoptarea de către sistemul de învățământ a unei game largi de limbi în programa școlară propusă. Sistemele de învățământ ar trebui să ia în considerare o gamă largă de limbi, alese pe baza exigențelor sociale, economice și culturale ale regiunii respective;

31. Comitetul consideră că stăpânirea limbilor străine este un factor foarte important în ceea ce privește competitivitatea. Cercetările au demonstrat că întreprinderile europene pierd piețe din cauza lacunelor lingvistice;

32. Comitetul invită ca atare Comisia să-și consolideze eforturile în acest domeniu.

O mai bună integrare lingvistică

33. În ceea ce privește limbile mici și limbile vorbite de un grup „minoritar”, trebuie reamintit faptul că acestea contribuie la sporirea valorii fundamentale a culturii europene, adică a diversității, și că, prin urmare, nu numai că nu trebuie discriminate în cursul acestui proces, ci trebuie protejate în mod deosebit;

34. apelativul „limbă minoritară” sau „limbă mică” nu poate constitui un motiv de discriminare a acestei limbi;

35. Comitetul sugerează promovarea dezbaterilor pentru a se găsi termeni mai adecvați, care să răspundă mai bine realităților actuale;

36. este deci importantă continuarea dezvoltării procesului de recunoaștere oficială a acelor limbi, care exprimă tradiții și culturi europene adânc înrădăcinate;

37. aceasta ar permite o recunoaștere instituțională la nivel european, care va face ca UE să își traducă propriile texte într-un număr mai mare de limbi decât cele 23 din prezent, în vederea încurajării dialogului direct dintre instituțiile europene și cetățeni;

38. procesul de recunoaștere oficială la nivel european și de diversificare la nivel regional va permite o mai bună integrare socială;

39. salutăm concluziile Consiliului European din 13 iunie 2005, prin care se autorizează utilizarea, în cadrul organelor și instituțiilor UE, a altor limbi decât cele oficiale recunoscute de Regulamentul 1/1958;

40. și limbile nerecunoscute oficial la nivel european, local sau regional vor trebui totuși să facă în continuare obiectul unor programe de conservare a identității culturale.

Solidaritatea între generații

41. Există și o problemă legată de maniera în care cetățeanul trebuie sprijinit în procesul învățării de-a lungul vieții;

42. dacă, pe de o parte, este mai ușor să direcționezi educația lingvistică în etapa școlară și să ajuți tinerii de astăzi să nu-și piardă mai târziu sensibilitatea lingvistică interculturală câpătată pe băncile școlii, pe de altă parte, problema devine mai complicată în privința generațiilor care au părăsit de mult sistemul de învățământ și care nu au mai urmat niciodată un program de pregătire multilingvă. De asemenea, este important să se asigure studiul limbilor de către generațiile mai vârstnice, în care multe persoane nu au venit în contact cu limbi străine nici pe plan personal, nici profesional. Acest fapt le-ar sporii mijloacele de exprimare la o vârstă înaintată, contribuind la o viață cetățenească europeană mai activă în ceea ce-i privește;

43. se impune deci promovarea unor sisteme de învățare nu doar accesibile din punct de vedere economic (adesea costurile cursurilor de limbi străine reprezintă un obstacol în calea pregătirii celor în vârstă), ci și pasive, pentru a se evita ca acestea să devină inaccesibile din cauza problemelor de deplasare sau a celor legate de angajarea activă, în termeni de timp;

44. pe de altă parte, se subliniază că trebuie făcute eforturi pentru învățarea cât mai corectă a unei limbi străine, în special în contextul creșterii continue a comunităților de imigranți;

45. este important să se sublinieze faptul că există forme de învățare simplificată, care dau individului posibilitatea de a dobândi competențe lingvistice rudimentare, ce îi permit să înțeleagă și să se facă înțeles. Aceste forme de învățare ar trebui promovate de instituțiile de învățământ locale, regionale și naționale și ar trebui finanțate de UE, în vederea răspândirii posibilității de învățare și a atenuării diferențelor dintre generații, în ceea ce privește învățarea de limbi străine;

46. în plus, ar trebui încurajate formele alternative de învățare, prin utilizarea mai accentuată a canalelor multimedia, prin promovarea programelor transmise în limba originală și subtitrate (aceasta fiind valabil în cazul programelor TV, filmelor și jurnalelor de știri), ca și recurgerea într-o mai mare măsură la cursurile de limbă în format electronic și la programele de traducere online, ceea ce ar echivala, așadar, cu un fel de auto-învățare pe tot parcursul vieții;

47. pe de altă parte, în cazul celor tineri și foarte tineri, trebuie trezit încă de pe acum interesul lingvistic. Învățarea celei de-a doua limbi trebuie să înceapă cât mai timpuriu, întrucât astfel se creează premise mai bune pentru o însușire mai rapidă și mai vastă a unei limbi;

48. trebuie sporite progresele realizate în învățarea limbilor străine la școala primară și în învățământul secundar

educativ va trebui să crească capacitatea de a dialoga într-o limbă străină în școala primară și posibilitatea de familiarizare cu o a treia limbă străină în învățământul secundar;

49. programa universitară va trebui să ofere posibilitatea perfecționării sau îmbunătățirii suplimentare a bagajului lingvistic individual, ceea ce presupune și încurajarea proiectelor Erasmus și Socrates;

50. universitatea va trebui să-și deschidă porțile nu doar persoanelor de peste o anumită vârstă și care doresc să-și completeze lacunele lingvistice, ci și întreprinderilor; acestea vor trebui să fie sprijinite în acțiunile lor de încurajare a personalului și a conducerii de a se confrunta cu învățarea unor noi limbi străine „comerciale”, prin promovarea de parteneriate între întreprinderi și universități;

51. pe de altă parte, este necesară organizarea de cursuri de traducere și interpretare care să implice nu doar instituțiile (pornind de la cetățenii obișnuiți, trecând prin regiuni și ajungând la Parlamentul European — promovarea și recompensarea orașelor care știu să își creeze propriile website-uri și să își prezinte documentația externă în mai multe limbi reprezintă un bun stimulent pentru multilingvismul instituțional local), ci și punctele de contact cu publicul.

Interdisciplinaritatea

52. Multilingvismul poate fi încurajat nu numai prin educație și formare, ci și prin activități ludice și recreative;

53. de exemplu, învățarea mai multor limbi prin intermediul culturii sau al sportului reprezintă un mod de sensibilizare a unui spectru larg de persoane, de la copii până la adulți;

54. cântecele reprezintă deja în sine o piață globală și multilingvă; un efect pozitiv l-ar avea, de exemplu, promovarea unor evenimente de tipul Porților deschise consacrate muzicii europene (*EuroMusic Open Day*), punându-se accentul asupra versurilor cântecelor;

55. circulația operelor literare prin intermediul unui program de traducere literară (publicare bilingvă — în original și în traducere) va trebui intensificată și încredințată nu doar inițiativei editurilor, ci și parteneriatelor publice, pentru a stimula administrațiile locale și regionale să devină promotori ai unor inițiative multilingve private.

Instituțiile UE

56. Nu pune la îndoială caracterul indispensabil al multilingvismului instituțional în interiorul UE. Din acest motiv, trebuie să se garanteze imediat în cadrul instituțiilor UE cel puțin interpretarea pasivă din limbile oficiale ale UE, pentru ca persoanele care iau parte la dezbateri să-și poată exprima punctele de vedere în limba lor maternă;

57. este convins că protejarea diversității culturale înseamnă garantarea unui sistem de traducere formală sau informală în toate limbile europene oficiale. Pentru promovarea multilingvismului este absolut necesar ca în toate punctele de contact informal să fie asigurată o comunicare bilaterală inteligibilă în limbile interlocutorilor;

58. în întâlnirile formale, pentru documentele de lucru și documentele oficiale, este necesară efectuarea unei traduceri în toate limbile oficiale ale statelor membre. Fiecare stat membru trebuie respectat ca o piatră de temelie a UE, iar Uniunea trebuie, la rândul ei, să furnizeze servicii în întregime exploataabile, oferind fiecărui stat, în conformitate cu normele constituționale ale acestuia, documentele necesare, astfel încât cetățenii săi să poată exercita o cetățenie europeană activă.

Frontiera externă a UE

59. Multilingvismul nu trebuie să se limiteze la dezvoltarea mobilității sociale și economice în interiorul UE, ci trebuie să și

permită cetățeanului european să devină permeabil față de piețele și culturile din afara Europei;

60. acest factor este considerat important și în lumina evoluțiilor actuale, care îndeamnă UE să interacționeze tot mai strâns în domeniile economic și cultural cu piețe precum cea chineză, rusă sau japoneză;

61. o mai mare competitivitate externă a UE depinde, așadar, și de o mai mare profesionalizare a cursurilor educative și de studierea limbilor din afara UE;

62. limba de adopție va putea fi aleasă dintre toate limbile pe care țările europene le folosesc în contactele lor, ținând cont mai ales de limbile țărilor terțe emergente și de trăsăturile culturale ale țărilor cu care Europa își dezvoltă în prezent relațiile comerciale.

Bruxelles, 19 iunie 2008

Președintele
Comitetului Regiunilor
Luc VAN DEN BRANDE